

LV

LV

LV

EIROPAS KOMISIJA

Briselē, 2010. gada 9. novembrī
COM(2010) 670

KOMISIJAS PAZIŅOJUMS EIROPAS PARLAMENTAM UN PADOMEI

Komisijas atzinums par Melnkalnes pieteikumu dalībai Eiropas Savienībā

{SEC(2010) 1334}

KOMISIJAS PAZIŅOJUMS EIROPAS PARLAMENTAM UN PADOMEI

Komisijas atzinums par Melnkalnes pieteikumu dalībai Eiropas Savienībā

A. IEVADS

a) Dalības pieteikums

Melnkalne iesniedza pieteikumu dalībai Eiropas Savienībā 2008. gada 15. decembrī. Pēc tam 2009. gada 23. aprīlī Eiropas Savienības Padome lūdza Komisiju iesniegt tās atzinumu par šo pieteikumu saskaņā ar procedūru, kas paredzēta Līguma par Eiropas Savienību 49. pantā, kas nosaka, ka: *„Jebkura Eiropas valsts, kas ievēro 2. pantā minētās vērtības un apņemas tās sekmēt, var lūgt, lai to uzņem par Savienības locekli. Eiropas Parlamentu un valstu parlamentus informē par šo pieteikumu. Attiecīgā valsts savu iesniegumu adresē Padomei, kas pieņem lēmumu vienbalsīgi pēc apspriešanās ar Komisiju un saņēmusi Eiropas Parlamenta piekrišanu, kurš pieņem lēmumu ar visu tā locekļu balsu vairākumu. Tiek ņemti vērā atbilstības nosacījumi, par ko vienojusies Eiropadome.”*

Līguma 2. punktā ir noteikts, ka *„Savienība ir dibināta, pamatojoties uz vērtībām, kas respektē cilvēka cieņu, brīvību, demokrātiju, vienlīdzību, tiesiskumu un cilvēktiesības, tostarp mazākumtautību tiesības. Šīs vērtības dalībvalstīm ir kopīgas sabiedrībā, kur valda plurālisms, tolerance, taisnīgums, solidaritāte un kur nav diskriminācijas, kā arī valda sieviešu un vīriešu līdztiesība.”*

Šis ir tiesiskais regulējums, kura ietvaros Komisija iesniedz minēto atzinumu.

Eiropadome 2000. gada 20. jūnijā Feirā atzina, ka Rietumbalkānu valstis, kuras piedalās stabilizācijas un asociācijas procesā, ir „iespējamās kandidātvalstis” dalībai ES. Turklāt šo valstu Eiropas perspektīva tika apstiprināta arī Eiropadomes 2003. gada jūnija sanāksmē Salonikos, kurā tika pieņemta „Saloniku darba kārtība Rietumbalkāniem”. Šī darba kārtība joprojām ir pamats ES politikai attiecībā uz šo reģionu.

Eiropadomes sanāksmē 2006. gada decembrī tika atkārtoti apstiprinātas ES saistības, paužot viedokli, ka *„Rietumbalkānu nākotne ir saistīta ar Eiropas Savienību”* un uzsvērts, ka *„katras valsts progress ceļā uz Eiropas Savienību ir atkarīgs no pašas valsts centieniem ievērot Kopenhāgenas kritērijus un Stabilizācijas un asociācijas procesa nosacījumus. Apmierinoša Stabilizācijas un asociācijas nolīguma (SAN) saistību īstenošana, tostarp ar tirdzniecību saistīto noteikumu piemērošana, ir būtisks elements, lai ES izskatītu pieteikumu par dalību Eiropas Savienībā”*. ES un Rietumbalkānu valstu ministru sanāksmē, kas 2010. gada 2. jūnijā notika Sarajevā, ES atkārtoti apliecināja savu nepārprotamo apņemšanos īstenot Rietumbalkānu valstu Eiropas perspektīvu un uzsvēra, ka šo valstu nākotne ir saistīta ar Eiropas Savienību.

Saskaņā ar Līguma noteikumiem pašreizējais novērtējums attiecas uz Eiropadomes noteiktajiem atbilstības nosacījumiem. Eiropadome 1993. gada jūnijā Kopenhāgenā izdarīja šādus secinājumus.

„Pievienošanās notiks, tiklīdz valsts būs spējīga uzņemties ar dalību saistītos pienākumus, izpildot nepieciešamos ekonomiskos un politiskos nosacījumus.

Dalības nosacījumi ir šādi:

- lai kandidātvalsts būtu panākusi to iestāžu stabilitāti, kas garantē demokrātiju, tiesiskumu, cilvēktiesību aizsardzību, kā arī cieņu pret mazākumtautībām un to aizsardzību;
- dzīvotspējīga tirgus ekonomika, kā arī spēja izturēt konkurences spiedienu un tirgus spēku iedarbību Savienībā;
- spēja uzņemties dalības pienākumus, tostarp ievērot politiskās, ekonomiskās un monetārās savienības mērķus”.

Savienības spēja uzņemt jaunas dalībvalstis, vienlaikus saglabājot Eiropas integrācijas tempu, arī ir nozīmīgs apsvērums, kas ir gan Savienības, gan kandidātvalstu vispārējās interesēs.

Eiropadomes 1995. gada decembra sanāsmē Madridē tika uzsvērtā vajadzība *„radīt nosacījumus [kandidāt]valstu pakāpeniskai un harmoniskai integrācijai, īpaši – attīstot tirgus ekonomiku, pielāgojot to pārvaldes struktūru un radot stabilu ekonomikas un monetāro vidi”.*

Stabilizācijas un asociācijas procesa (SAP) nosacījumu kopumu Padome noteica 1999. gada 31. maijā. Tas ietver sadarbību ar Starptautisko Kara noziegumu tribunālu bijušajai Dienvidslāvijai (ICTY) un reģionālo sadarbību. Šie nosacījumi ir SAP būtisks elements un ir iekļauti Stabilizācijas un asociācijas nolīgumā ar Melnkalni, kas stājās spēkā 2010. gada maijā.

Eiropadome 2006. gada decembrī piekrita, ka *„atjaunotai vienprātībai par paplašināšanos pamatā ir uz konsolidāciju, nosacījumu izpildi un informēšanu balstīta paplašināšanās stratēģija, kas saistīta ar ES spēju integrēt jaunas dalībvalstis”.*

Šajā atzinumā Komisija analizē Melnkalnes pieteikumu, pamatojoties uz valsts spēju panākt atbilstību kritērijiem, ko noteica Eiropadomes 1993. gada sanāsmē Kopenhāgenā, kā arī stabilizācijas un asociācijas procesa noteikumu kopumam. Tiek pārbaudīts arī tas, kā Melnkalne īsteno tās pienākumus, kas noteikti Stabilizācijas un asociācijas nolīgumā, tostarp ar tirdzniecību saistītos noteikumus. Šis atzinums ir sagatavots, izmantojot metodi, kas līdzinās metodei, ko izmantoja iepriekšējam atzinumam, un kurā veikti daži pielāgojumi, lai atspoguļotu elementus, kas iekļauti 2006. gada „atjaunotajā vienprātībā par paplašināšanos”. Komisija rīkoja vairākas ekspertu misijas Melnkalnē, kurās galvenā uzmanība tika pievērsta jomām, uz kurām attiecas politiskie kritēriji. Šī pieeja ļāva novērtēt Melnkalnes iestāžu administratīvās spējas un tiesību aktu īstenošanu. Tā arī ļāva efektīvāk identificēt neatrisinātās problēmas un prioritātes turpmākajām darbībām. Komisija ir veikusi analīzi gan par pašreizējo situāciju, gan par vidēja termiņa perspektīvām. Šā atzinuma nolūkos un neizdarot nekādus secinājumus par pievienošanās datumu, vidēja termiņa perspektīva ir noteikta kā piecu gadu periods.

Šā atzinuma pamatā esošā detalizētā analīze ir ietverta atsevišķā dokumentā (*analītiskais ziņojums, kas pievienots atzinumam par Melnkalnes pieteikumu dalībai Eiropas Savienībā*)¹. Atbilstoši „atjaunotajai vienprātībai par paplašināšanos” analītiskais ziņojums sniedz sākotnēju izvērtējumu par Melnkalnes turpmākās pievienošanās ietekmi atsevišķās galvenajās

¹ SEC(2010) XXX, 9.11.2010.

politikas jomās. Komisija sniegs detalizētākus ietekmes novērtējumus par šīm politikas jomām vēlākos pirmspievienošanās procesa posmos. Turklāt līgums par Melnkalnes pievienošanu ES ietvertu ES iestāžu veiktus tehniskus pielāgojumus atbilstoši Līgumam par Eiropas Savienību.

b) Attiecības starp ES un Melnkalni

Melnkalne pēc 2006. gada 21. maijā notikušā referendumā 2006. gada 3. jūnijā pasludināja neatkarību. ES 2006. gada jūnijā nolēma nodibināt attiecības ar Melnkalni kā suverēnu valsti, un visas ES dalībvalstis atzina Melnkalnes neatkarību.

Turklāt 2007. gada oktobrī tika parakstīts **Stabilizācijas un asociācijas nolīgums** starp Eiropas Kopienām un to dalībvalstīm un Melnkalni², kā arī Pagaidu nolīgums par tirdzniecību un ar tirdzniecību saistītiem jautājumiem. Pagaidu nolīgums stājās spēkā 2008. gada janvārī, savukārt Stabilizācijas un asociācijas nolīgums stājās spēkā 2010. gada maijā pēc tam, kad puses to bija ratificējušas. Kopumā Melnkalne ir sekmīgi izpildījusi pienākumus, kas noteikti Stabilizācijas un asociācijas nolīgumā, tostarp šā nolīguma noteikumus par jautājumiem saistībā ar tirdzniecību. Ja radās kādas problēmas, Melnkalne vienmēr bija gatava konstruktīvā veidā meklēt risinājumus.

Eiropas partnerība ar Melnkalni tika pieņemta Padomē 2007. gada 22. janvārī³.

Ministru līmeņa politiskā dialoga sanāksmes starp ES un Melnkalni tiek rīkotas kopš 2007. gada februāra. Politiskais dialogs starp Eiropas Komisiju un Melnkalni tiek risināts kopš valsts neatkarības iegūšanas. Pēc nolīguma stāšanās spēkā Apvienotā komiteja, kas izveidota ar pagaidu nolīgumu, ir tikusi divas reizes. Pirmā Stabilizācijas un asociācijas padomes sanāksme notika 2010. gada jūnijā. Kopš 2006. gada tiek rīkotas arī ikgadējās starpparlamentārās sanāksmes, kurās piedalās Eiropas Parlamenta un Melnkalnes parlamenta pārstāvji, un Stabilizācijas un asociācijas parlamentārās komitejas pirmā sanāksme notika 2010. gada septembrī.

Padome pēc apspriedēm ar Eiropas Parlamentu 2009. gada 19. decembrī liberalizēja vīzu režīmu attiecībā uz Melnkalnes pilsoņiem. Tas attiecas uz biometrisku pasu īpašniekiem, kuri ceļo uz Šengenas līguma teritoriju. Šo lēmumu pieņēma, pamatojoties uz ievērojamo progresu, kas panākts tiesiskuma, brīvības un drošības jomā, un īpašo nosacījumu izpildi, kas noteikti plānā par vīzu režīma liberalizāciju. Nolīgums par atpakaļuzņemšanu, kas noslēgts starp Eiropas Savienību un Melnkalni, ir spēkā kopš 2008. gada janvāra.

Melnkalne 2005. gada oktobrī parakstīja Enerģētikas kopienas līgumu, tādējādi kļūstot par Dienvidaustrumeiropas Enerģētikas kopienas pilntiesīgu locekli. Melnkalne 2006. gada jūnijā parakstīja nolīgumu par Eiropas Kopējo aviācijas telpu (*ECAA*).

Melnkalne aktīvi piedalās ES ekonomikas un budžeta uzraudzībā, kā arī pilda ziņošanas pienākumus, kas kopš 2006. gada attiecas uz potenciālajām kandidātvalstīm.

Melnkalnes valdība 2008. gada jūnijā pieņēma Valsts programmu integrācijai Eiropas Savienībā 2008.–2012. gadam. Šis dokuments ietver plānu *acquis* pieņemšanai, ņemot vērā īstermiņa un vidēja termiņa prioritātes.

² OV L 108, 29.4.2010., 1. lpp.

³ OV L 20, 27.1.2007., 16. lpp.

Eiropas Savienība ir vissvarīgākā Melnkalnes tirdzniecības partnere. Piemēram, 2009. gadā vairāk nekā 40 % no Melnkalnes importa apjoma bija no ES un 48 % eksporta apjoma tika realizēti ES.

Kopš 1998. gada Melnkalne saņem **ES finansiālo palīdzību**. Kopumā laikposmā no 1998. līdz 2010. gadam ES ir Melnkalnei piešķirusi vairāk nekā 408,5 miljonus euro. Laikposmā no 1998. līdz 2006. gadam Melnkalne saņēma *EU CARDS* palīdzību 277,2 miljonu euro apmērā. Kopš 2007. gada *CARDS* ir aizvietots ar Pirmspievienošanās atbalsta instrumentu (*IPA*), saskaņā ar kuru Melnkalne laikposmā no 2007. līdz 2010. gadam saņēma atbalstu 131,3 miljonu euro apmērā. *IPA* mērķis ir atbalstīt reformu procesu šajā valstī saistībā ar Eiropas integrāciju, īpašu uzmanību pievēršot iestāžu izveidei, ES *acquis* ieviešanai un sociālekonomisko apstākļu uzlabošanai, kā arī vides aizsardzībai un ilgtspējīgai attīstībai. Finansiāls atbalsts tiek sniegts arī pilsoniskajai sabiedrībai.

Stabilizācijas un asociācijas nolīgumā ir paredzēta Melnkalnes dalība ES programmās. Melnkalne aktīvi piedalās trīs ES programmās atbilstoši finanšu plānam 2007.-2013. gadam: Septītajā pamatprogrammā pētniecības un tehnoloģijas attīstības jomā, Uzņēmējdarbības un inovāciju programmā (*EIP*) un Kultūras programmā. *IPA* līdzekļi tiek izmantoti, lai daļēji segtu izmaksas saistībā ar dalību šajās trīs programmās.

B. DALĪBAS KRITĒRIJI

1. POLITISKIE KRITĒRIJI

Pašreizējais novērtējums ir veikts, pamatojoties uz Kopenhāgenas kritērijiem saistībā ar to iestāžu stabilitāti, kas nodrošina demokrātiju, tiesiskumu, cilvēktiesību ievērošanu, cieņu pret mazākumtautībām un to aizsardzību, kā arī stabilizācijas un asociācijas procesa nosacījumu izpildi.

Melnkalnē ir parlamentāra **demokrātija**, kuras pamatā ir konstitucionālais un tiesiskais satvars, kas lielā mērā atbilst Eiropas principiem un standartiem. Atbilstoši ES ieteikumiem Melnkalne 2006. gadā sekmīgi īstenoja referendumu par valsts neatkarību, pamatojoties uz noteikumiem, ko pieņēma kā politisku vienošanos. Politisko partiju starpā panāktais konsenss par valsts veidošanu kļūst arvien spēcīgāks. Arī attiecībā uz dalību Eiropas Savienībā ir panākta politiskā vienošanās. Tomēr, lai arī lielā mērā ir izveidots valsts juridiskais un institucionālais pamats, pastāv atšķirības demokrātisko iestāžu darbībā un trūkumi tiesību aktu īstenošanā. Joprojām ir ierobežotas parlamenta vispārējās spējas nodrošināt piemērotu valdības uzraudzību. Nav pilnībā ievērots varas sadalījums tiesu iestāžu starpā. Valsts pārvalde joprojām ir vāja un lielā mērā politizēta.

Parasti vēlēšanas Melnkalnē tiek veiktas atbilstoši demokrātisku vēlēšanu starptautiskajiem standartiem. EDSO un Demokrātisko institūciju un cilvēktiesību birojs atzina, ka pēdējās parlamenta vēlēšanas, kas notika 2009. gada martā, atbilda gandrīz visiem starptautiskajiem standartiem, tomēr ir jānovērš neatrisinātie trūkumi. Piemēram, vēlēšanu likums nav pilnībā saskaņots ar konstitūciju.

Melnkalne pēdējos gados ir nostiprinājusi juridisko un iestāžu sistēmu **tiesiskuma** jomā. Tomēr īstenošanā ir vērojami trūkumi. Galvenās bažas rada tiesu iestāžu politizācija un trūkumi tiesībaizsardzības iestāžu darbībā, jo īpaši cīņā pret organizēto noziedzību un korupciju.

Tiek veiktas tiesu iestāžu reformas. Ir sasniegti šādi rezultāti – izveidotas jaunas iestādes, piemēram, tiesas un prokuratūras padomes, un pieņemti pasākumi, lai palielinātu neatkarību un uzlabotu efektivitāti. Tomēr joprojām pastāv nopietnas bažas par parlamenta lomu tiesas un prokuratūras padomju, kā arī valsts prokuroru iecelšanā. Bažas ir arī par tiesu iestāžu efektivitāti un atbildību.

Melnkalne lielā mērā ir ieviesusi juridisko un iestāžu sistēmu, kas nepieciešama korupcijas apkarošanai. Tomēr korupcija joprojām pastāv daudzās jomās un rada ļoti nopietnas problēmas. Tiesību akti korupcijas novēršanas jomā netiek konsekventi īstenoti. Turklāt tiesiskajam regulējumam attiecībā uz interešu konflikta novēršanu, politisko partiju finansēšanu un vēlēšanu kampaņām ir nopietni trūkumi. Uzraudzības iestādēm nav pietiekamu juridisko pilnvaru un tās nespēj nodrošināt, ka tiek īstenoti tiesību akti saistībā ar interešu konflikta novēršanu, politisko partiju finansēšanu un vēlēšanu kampaņām. Bažas pastāv arī par uzraudzību publiskā iepirkuma, privatizācijas, telpiskās plānošanas un būvatļauju jomā. Netiek veikta saskaņota iekšējā kontrole, lai uzraudzītu korupciju un nodrošinātu pārskatāmību un tiesiskuma principu ievērošanu valsts struktūrās. Tas jo īpaši attiecas uz tādām jomām kā nodokļu administrācija, muita, policija un tiesu iestādes, kā arī vietējā administrācija. Joprojām ir nepietiekamas izmeklēšanas spējas un tiesībsardzības koordinācija. Lai ievērojami uzlabotu rezultātus korupcijas apkarošanas jomā, ir nepieciešama stingra politiskā griba. Joprojām ir ļoti maz uzskaites datu par izmeklēšanām, saukšanu pie atbildības un galīgajiem spriedumiem visu līmeņu korupcijas lietās.

Melnkalnes izstrādātais tiesiskais regulējums organizētās noziedzības apkarošanas jomā kopumā ir piemērots, un spējas šajā jomā ir uzlabojušās. Tomēr organizētā noziedzība joprojām ir nopietna problēma. Nelikumīgi iegūtu līdzekļu legalizācija un narkotiku kontrabanda ir galvenās jomas, kas izraisa bažas. Tiesībsardzības spējas un koordinēšana nav pietiekama, un uzskaites dati par īstenošanu joprojām ir ierobežoti. Joprojām nav pietiekami attīstītas aktīvās izmeklēšanas spējas. Neapmierinoši rezultāti ir draudu izvērtēšanā un kriminālizlūkošanas datu vākšanā un apstrādē. Lai pilnībā īstenotu jauno Kriminālprocesa kodeksu, ir jānodrošina rīcībspēja attiecībā uz saukšanu pie atbildības. Ir nepieciešams vēl vairāk nostiprināt sadarbību starptautiskajā līmenī, tostarp ar kaimiņvalstīm.

Melnkalnes tiesiskais un politikas satvars, ar ko regulē **cilvēktiesību aizsardzību** un nodrošina **cieņu pret mazākumtautībām un to aizsardzību**, lielā mērā ir ieviests un atbilst Eiropas un starptautiskajiem standartiem. Kopumā iestāžu sistēma ir atbilstoša. Tomēr pastāv trūkumi tiesību aktu, esošo stratēģiju un rīcības plānu īstenošanā. Ir jāuzlabo administrācijas, policijas un tiesu iestāžu izpratne par standartiem šajā jomā.

Cilvēktiesības Melnkalnē lielākoties tiek ievērotas. Tomēr pastāv bažas par diskriminācijas novēršanas politikas efektivitāti, vārda brīvību un attiecībām ar pilsonisko sabiedrību. Ir ieviesti ievērojami uzlabojumi tiesiskajā regulējumā diskriminācijas novēršanas jomā. Tomēr patiesībā romi, ashkali un ēģiptieši, invalīdi, lesbietes un geji, kā arī biseksuālas un transseksuālas personas joprojām tiek diskriminētas, tostarp no valsts iestāžu puses. Ir jāpastiprina īstenošanas mehānismi, lai novērstu un uzraudzītu diskriminācijas gadījumus, kā arī lai piemērotu sankcijas un sauktu pie atbildības par diskriminēšanu. Ir pilnībā jāīsteno 2010. gada jūlijā pieņemtais diskriminācijas novēršanas likums. Dzimumu līdztiesība praksē nav pilnībā nodrošināta. Bažas tiek paustas arī par plašsaziņas līdzekļu brīvību, žurnālistu iebiedēšanu un nesamērīgiem sodiem par neslavas celšanu. Likumi un prakse saistībā ar sodiem par neslavas celšanu ir pilnībā jāaskaņo ar Eiropas Cilvēktiesību tiesas judikatūru. Ir jānostiprina plašsaziņas līdzekļu regulatoru neatkarība. Jautājumā par attiecībām ar pilsonisko sabiedrību pašreizējais dialogs nav pilnībā apmierinošs. Dažos gadījumos viskritiskāk

noskaņotās nevalstiskās organizācijas ir bijušas pakļautas politiskajam un administratīvajam spiedienam. Bažas rada arī vardarbība ģimenē, ļaunprātīga izturēšanās un standartiem neatbilstoši apstākļi cietumos.

Lielā mērā ir nodrošināta mazākumtautību aizsardzība un cieņa pret tām. Tomēr ir jāuzlabo sadarbība starp valdību un mazākumtautību padomēm, kā arī mazākumtautību pārstāvība valsts dienestos, valsts iestādēs un vietējās pašvaldības iestādēs. Pietiekamā mērā nav nodrošināta romu, ashkalu un ēģiptiešu piekļuve ekonomiskajām un sociālajām tiesībām, jo īpaši izglītībai un nodarbinātībai. Attiecībā uz pārvietotajām personām no Horvātijas, Bosnijas un Hercegovinas un Kosovas⁴, kuru skaits tiek lēsts ap 17 000, 2009. gada likums par ārvalstniekiem ļauj šīm personām iegūt rezidenta statusu. Līdz ar administratīvo nodokļu samazināšanu 2010. gada jūlijā tika izveidoti labāki apstākļi, lai šīs personas varētu iegūt šādu statusu. Turklāt 2010. gada jūlijā Melnkalnes iestādes pieņēma pārejas pasākumus, ar ko laikposmā pirms rezidenta statusa iegūšanas tiek nodrošināta pārvietoto personu piekļuve ekonomiskajām un sociālajām tiesībām. Tomēr praksē šis rīcības plāns par pārvietotajām personām nav īstenots pilnībā. Rezidenta statusu ieguvušo personu skaits joprojām ir mazs, jo sevišķi tāpēc, ka šīs personas saskaras ar grūtībām visu pieprasīto dokumentu iesniegšanā. Likumi, kas nodrošina piekļuvi ekonomiskajām un sociālajām tiesībām, ir jāaskaņo ar likumu par ārvalstniekiem. Nopietnas bažas rada dzīves apstākļi Konikas nometnē, kurā pārsvarā uzturas pārvietotie romi, ashkali un ēģiptieši no Kosovas.

Melnkalne lielā mērā ievēro **stabilizācijas un asociācijas procesa** nosacījumus. Sadarbība ar Starptautisko Kara noziegumu tribunālu bijušajai Dienvidslāvijai ir apmierinoša. Valsts ir stingri apņēmusies sekmēt reģionālo sadarbību, un tai ir konstruktīva loma reģionālajā attīstībā. Tā aktīvi piedalās reģionālajās iniciatīvās. Divpusējās attiecības ar visām kaimiņvalstīm kopumā ir labas un tiek turpmāk attīstītas. Pēc valstu apvienības sadales attiecības ar Serbiju kopumā ir labas, tomēr joprojām nav atrisināti daži jautājumi. Vēl nav pilnībā noteiktas robežas ar kaimiņvalstīm. Pamatojoties uz līdz šim panākto politisko vienošanos, Melnkalnei un Horvātijai ir kopīgi jāiesniedz Prevlakas pussalas lieta Starptautiskajā Tiesā. Melnkalne ir pievienojusies Romas statūtiem. Tomēr valsts ratificēja divpusēju imunitātes nolīgumu par Starptautisko Tiesu ar Amerikas Savienotajām Valstīm, kurš neatbilst ES kopējai nostājai un pamatprincipiem. Valstij ir jāpielāgojas ES nostājai.

2. EKONOMISKIE KRITĒRIJI

Šis novērtējums pamatojas uz Kopenhāģenas kritērijiem par **funkcionējošas tirgus ekonomikas** pastāvēšanu, kā arī par spēju izturēt **konkurences spiedienu** un tirgus konjunktūru visā Savienībā.

Melnkalne panāca plašu vietējā līmeņa vienprātību par ekonomiskās politikas pamatprincipiem, kā arī par mehānismu, lai uzraudzītu ekonomikas reformu īstenošanu. Tika panākts piemērots ekonomiskās stabilitātes līmenis, lai uzņēmēji varētu pieņemt lēmumus paredzamos apstākļos. Tas ir uzlabojis izaugsmes rādītāju, kas pirms ekonomikas krīzes vidēji bija lielāks par 5 %. Budžeta deficīts un valsts parāds ir saglabāts vidējā līmenī. Bezdarba rādītājs 2009. gadā samazinājās līdz mazāk nekā 12 %, turklāt tika modernizēti darba tiesību akti. Pēdējā desmitgadē attīstījās tirgus spēku brīva mijiedarbība, jo tika veikta privatizācija un tika atcelta cenu, ārvalstu valūtu un tirdzniecības režīmu kontrole. Uzlabojot uzņēmējdarbības vidi, tika piesaistīti ārvalstu ieguldījumi. Pašlaik tiek pārstrukturēti

⁴ Saskaņā ar ANO Drošības padomes Rezolūciju 1244/1999.

stratēģiskie uzņēmumi un nozares. Valsts atbalsts vienmēr ir bijis mazs, un bieži vien tas ir saistīts ar privatizācijas noteikumiem vai palīdzību grūtībās nonākušiem uzņēmumiem. Melnkalnes ekonomika joprojām ir ļoti atvērta, un notiek nozīmīga tirdzniecības un ieguldījumu integrēšana ar ES un Rietumbalkānu reģionu.

Tomēr pēc vairākiem gadiem, ko raksturoja spēcīgas kapitāla plūsmas, kas sekmēja strauju ekonomikas izaugsmi, globālā krīze atklāja nozīmīgu iekšējo un ārējo nelīdzsvarotību, kas apdraudēja valsti un makroekonomikas stabilitāti. Krīze atklāja arī trūkumus banku sektora regulējumā un uzraudzībā, mudinot veikt vērīgu banku rekapitalizāciju. Fiskālās elastības trūkuma apstākļos valdība galvenokārt reaģēja, grūtībās nonākušiem uzņēmumiem izsniedzot garantijas, kas draudēja palielināt valsts parādu. Pastāvīgs bezdarba līmenis un neoficiālā nodarbinātība norāda uz trūkumiem izglītības un profesionālās sagatavošanas sistēmās, kā arī uz zināmām darba tirgus nepilnībām. Valstij joprojām nav pietiekami attīstītas enerģētikas un transporta infrastruktūras. It īpaši mazie uzņēmumi saskaras ar finansējuma trūkumu, turklāt tas ir ļoti dārgs. Joprojām pastāvošās nepilnības tiesiskuma jomā negatīvi ietekmē uzņēmējdarbības vidi. Svarīga problēma joprojām ir ēnu ekonomika.

3. SPĒJA UZŅEMTIES DALĪBAS PIENĀKUMUS

Melnkalnes spēja uzņemties dalības pienākumus ir izvērtēta saskaņā ar šādiem indikatoriem:

- pienākumi, kas noteikti Stabilizācijas un asociācijas nolīgumā;
- progress, kas panākts saistībā ar ES *acquis* pieņemšanu, īstenošanu un piemērošanu.

Melnkalne kopumā ir sekmīgi īstenojusi Stabilizācijas un asociācijas nolīgumā noteiktos pienākumus. Tomēr dažās jomās (valsts atbalsts, tranzīta pārvadājumi) ir vērojami trūkumi.

Melnkalne 2008. gadā pieņēma valsts integrācijas programmu, kas ir visaptverošs un vērīgs plāns, kas paredz valsts tiesību aktu saskaņošanu ar ES *acquis*. Ir panākts ievērojams progress, lai pieņemtu ES *acquis* pielāgotus tiesību aktus, jo īpaši tādās nozarēs kā iekšējais tirgus, ar tirdzniecību saistītie noteikumi, muiža un nodokļu sistēma. Tomēr valsts saskaras ar nopietnām problēmām tiesību aktu īstenošanā un piemērošanā. Administratīvās un tiesu sistēmas spējas kopumā ir ierobežotas, un valstij būs pastāvīgi jācenšas tās uzlabot, lai vidējā termiņā tā spētu uzņemties dalības pienākumus.

Ja Melnkalne turpinās iesāktos pūliņus, vidējā termiņā tai būs nepieciešamās spējas, lai izpildītu *acquis* prasības šādās jomās:

- - nodokļu sistēma
- - uzņēmumu un rūpniecības politika
- - zinātne un pētniecība
- - izglītība un kultūra
- - muižas savienība
- - ārējās attiecības
- - ārpolitika, drošības un aizsardzības politika

– - finanšu un budžeta noteikumi.

Melnkalnei būs jāveic papildu pasākumi, lai pielāgotos *acquis* un vidējā termiņā to efektīvi īstenotu šādās jomās:

- - darba ņēmēju brīva pārvietošanās
- - tiesības veikt uzņēmējdarbību un brīvība sniegt pakalpojumus
- - kapitāla brīva aprīte
- - publiskais iepirkums
- - uzņēmējdarbības tiesības
- - konkurences politika
- - finanšu pakalpojumi
- - informācijas sabiedrība un plašsaziņas līdzekļi
- - transporta politika
- - enerģētika
- - ekonomikas un monetārā politika
- - Eiropas komunikāciju tīkli
- - patērētāju un veselības aizsardzība.

Iepriekš minētajās jomās ir nepieciešams veikt tiesiskās un institucionālās sistēmas turpmākus pielāgojumus un jo īpaši uzlabot administratīvās un īstenošanas spējas.

Melnkalnei būs jāveic nozīmīgi un noturīgi pasākumi, lai pielāgotos ES *acquis* un vidējā termiņā to efektīvi īstenotu šādās jomās:

- - brīva preču aprīte
- - tiesību akti intelektuālā īpašuma jomā
- - lauksaimniecība un lauku attīstība
- - pārtikas nekaitīguma, veterinārijas un fītosanitārijas politika
- - zivsaimniecība
- - statistika
- - sociālā politika un nodarbinātība
- - reģionālā politika un strukturālo instrumentu saskaņošana
- - tiesu iestādes un pamattiesības

- - tiesiskums, brīvība un drošība
- - finanšu kontrole.

Iepriekš minētajās jomās ir nepieciešams veikt tiesiskās un institucionālās sistēmas ievērojamus pielāgojumus un jo īpaši uzlabot administratīvās un īstenošanas spējas.

Attiecībā uz vides jomu būs nepieciešama turpmāka saskaņošana un ievērojami centieni, lai pielāgotos ES *acquis* un to efektīvi īstenotu. Šiem pasākumiem būtu jāietver ievērojami ieguldījumi un administratīvo spēju uzlabošana tiesību aktu īstenošanas jomā, lai vidējā termiņā panāktu atbilstību vissvarīgākajos jautājumos, tostarp jautājumā par klimata pārmaiņām. Pilnīgu atbilstību *acquis* varēs panākt tikai ilgtermiņā, un tam būs nepieciešami lielāki ieguldījumi.

C. SECINĀJUMI UN IETEIKUMI

Melnkalne ir panākusi progresu, lai izpildītu Eiropadomes 1993. gada sanāksmē Kopenhāgenā noteiktos kritērijus saistībā ar to iestāžu stabilitāti, kas nodrošina demokrātiju, tiesiskumu, cilvēktiesību ievērošanu un mazākumtautību aizsardzību un cieņu pret tām, kā arī lai izpildītu stabilizācijas un asociācijas procesa nosacījumus. Tomēr ir nepieciešams veikt turpmākus pasākumus.

Attiecībā uz ekonomiskajiem kritērijiem Melnkalne ir sasniegusi noteiktu makroekonomiskās stabilitātes līmeni. Tomēr, lai panāktu funkcionējošu tirgus ekonomiku, kā tas noteikts Eiropadomes 1993. gada sanāksmē Kopenhāgenā, Melnkalnei ir jānovērš iekšēja un ārējā nelīdzsvarotība, kā arī esošie trūkumi, piemēram, finanšu nozarē un darba tirgus darbībā, un jānostiprina tiesiskums. Lai vidējā termiņā Melnkalne varētu izturēt konkurences spiedienu un tirgus konjunktūru visā Savienībā, tai ir jānostiprina sava fiziskā infrastruktūra un cilvēkkapitāls, kā arī jāturpina strukturālo reformu īstenošana.

Kopumā tiek pozitīvi novērtēts tas, kā Melnkalne pilda tās pienākumus saskaņā ar Stabilizācijas un asociācijas nolīgumu.

Melnkalne būtu spējīga īstermiņā uzņemties dalības pienākumus vairumā *acquis* jomu, ja tiktu turpināts pielāgošanās process un ja tiktu veikti ievērojami un noturīgi pasākumi, lai nodrošinātu tiesību aktu īstenošanu un piemērošanu. Īpaša uzmanība jāpievērš tādām jomām kā brīva preču aprīte, tiesību akti intelektuālā īpašuma jomā, lauksaimniecība un lauku attīstība, pārtikas nekaitīguma, veterinārijas un fitosanitārijas politika, zivsaimniecība, statistika, sociālā politika un nodarbinātība, reģionālā politika un strukturālo instrumentu saskaņošana, tiesu iestādes un pamattiesības, tiesiskums, brīvība un drošība un finanšu kontrole. Pilnīgu atbilstību *acquis* vides jomā varēs panākt tikai ilgtermiņā, un tam būs nepieciešami lielāki ieguldījumi, tāpēc ir jāpastiprina centieni šajā jomā.

Melnkalnes dalībai ES būtu ierobežota kopējā ietekme uz Eiropas Savienības politiku, un tā neietekmētu ES spēju uzturēt un paplašināt pašas Savienības attīstību.

Komisija uzskata, ka sarunas ar Melnkalni par pievienošanos Eiropas Savienībai ir jāuzsāk, tiklīdz valsts būs sasniegusi nepieciešamo līmeni attiecībā uz atbilstību dalības kritērijiem, jo īpaši Kopenhāgenas politiskajiem kritērijiem, kas paredz tiesiskumu garantējošo iestāžu stabilitāti. Šajā sakarā Melnkalnei jo īpaši ir jāīsteno šādas galvenās prioritātes.

Ir jāuzlabo vēlēšanu tiesiskais satvars atbilstoši EDSO un Demokrātisko institūciju un cilvēktiesību biroja, kā arī Venēcijas komisijas sniegtajiem ieteikumiem. Jānostiprina parlamenta loma likumdošanas un uzraudzības jomā.

Jāpabeidz īstenot svarīgos pasākumus valsts pārvaldes reformu jomā, tostarp jāveic grozījumi likumā par vispārējo administratīvo procedūru un likumā par ierēdņiem un valsts darbiniekiem, kā arī jānostiprina cilvēkresursu pārvaldības iestādes un valsts revīzijas iestādes spējas, lai veicinātu valsts pārvaldes profesionalitāti un novērstu tās politizāciju, kā arī lai sekmētu pārskatāmu un uz sasniegumiem balstītu pieeju attiecībā uz iecelšanu un paaugstināšanu amatos.

Jānostiprina tiesiskums, jo īpaši, veicot nepolitizētu un uz sasniegumiem balstītu tiesas un prokuratūras padomju locekļu un valsts prokuroru iecelšanu amatos, kā arī palielinot tiesnešu un prokuroru neatkarību, efektivitāti un uzticamību.

Jāuzlabo tiesiskais regulējums korupcijas novēršanas jomā un jāīsteno valdības izstrādātā korupcijas novēršanas stratēģija un rīcības plāns. Jāizveido efektīva uzskaitē par preventīvo izmeklēšanu, saukšanu pie atbildības un sodu piespriešanu visu līmeņu korupcijas lietās.

Jāpastiprina cīņa pret organizēto noziedzību, veicot draudu izvērtēšanu un preventīvo izmeklēšanu, paplašinātu sadarbību ar reģionālajiem un ES partneriem, kriminālizlūkošanas datu efektīvu apstrādi un tiesībsargsardzības spēju un koordinēšanas uzlabojumus. Jāizveido efektīva uzskaites sistēma šajā jomā.

Jāveicina plašsaziņas līdzekļu neatkarība, jo īpaši, veicot pielāgojumus atbilstoši Eiropas Cilvēktiesību tiesas praksei saistībā ar neslavas celšanas gadījumiem, un jāpastiprina sadarbība ar pilsonisko sabiedrību.

Jāīsteno tiesiskais un politiskais satvars diskriminācijas novēršanas jomā atbilstoši Eiropas un starptautiskajiem standartiem. Pārvietotajām personām, jo īpaši romiem, ashkaliem un eģiptiešiem, jānodrošina juridiskais statuss un viņu tiesību ievērošana. Tas ietvers ilgtspējīgas stratēģijas pieņemšanu un īstenošanu attiecībā uz Konikas nometnes slēgšanu.

Melnkalne tiek mudināta turpināt tās konstruktīvo iesaistīšanos reģionālajā sadarbībā un divpusējo attiecību nostiprināšanā ar kaimiņvalstīm. Ir jāpievēršas neatrisinātajiem jautājumiem divpusējo attiecību jomā. Jāturpina Stabilizācijas un asociācijas nolīguma netraucēta īstenošana; šajā saistībā pienācīga uzmanība jāpievērš apzināto trūkumu novēršanai tādās jomās kā valsts atbalsts un tranzīta pārvadājumi. Turklāt valsts tiek īpaši mudināta turpināt administratīvo spēju vispārēju uzlabošanu. Īpašus pasākumus nepieciešams veikt attiecībā uz valsts pārvaldes efektivitāti un objektivitāti tādās svarīgās jomās kā vides aizsardzība. Jāpiemēro atbilstoši sodi par vardarbību un žurnālistu un NVO aktīvistu iebiedēšanu. Jārisina arī tādi jautājumi kā vardarbība ģimenē, ļaunprātīga izturēšanās un standartiem neatbilstoši apstākļi cietumos.

Ņemot vērā līdz šim panākto progresu, Komisija iesaka Padomei piešķirt Melnkalnei kandidātvalsts statusu.

Komisija uzraudzīs panākto progresu iestāžu sistēmas reformu īstenošanā, kā tas noteikts Stabilizācijas un asociācijas nolīgumā, un turpinās atbalstīt Melnkalnes centienus, izmantojot IPA finanšu instrumentu. Komisija 2011. gada paplašināšanās paketes ietvaros sniegs ziņojumu par Melnkalnes panākto progresu. Šajā ziņojumā īpaša uzmanība tiks pievērsta galveno prioritāšu īstenošanai, kuras jārisina, lai varētu uzsākt pievienošanās sarunas.